

Мигoliнець О.Ф.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАЗВ КУЛЬТИВОВАНИХ РОСЛИН У ГОВІРКАХ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Айстра садова (*Callistephus chinensis* Nees.): *айстра* (окр. гов. Пр., Уж., Ір., Вн. р-нів, В.Бр.), *а́стра* (окр. гов. Мк., Ір. р-нів, В.Бр.), *тарі́лки* (окр. гов. Мк., Бр., Вн. р-нів, Ір.), *тані́рки/-ы* (окр. гов. Пр.), *тарі́лцї* (Бобовище Мк., Вн.), *тані́рцї* (окр. гов. Мк.), *ос'ї́нки/-ы* (окр. гов. В.Бр., Уж., Мк., Вн. р-нів, Пр.), *ы́йс'і́рб'ўжо* (окр. гов. Уж., Бр., Вн., Хс. р-нів, Мк.), *гереговáн'а* (Ракошино Мк.), *гереговáн'ка* (Росвигово Мк.), *гергáчки* (Великі Лучки Мк.), *гул'овáні* (Великий Раковець Ір.), *син'а́ўкі* (Середне Уж.).

Назва *айстра* через слц. чи пол. посередництво запозичена з нім. *Aster* “т. с.” <гр. ἀστὴρ “зірка” [1, т.1, с.54]. Не виключений також вплив укр. літературної мови. Ізоглоса цієї назви та її фонетичного відповідника *а́стра* продовжується і в інших укр. гов. [8, с.172-173]. Пор. ще рос. *а́стра* [6, с.321], білор. *а́стра* [2, с.28], слц. *astrа*, *astrovka* [11, с.267], чес. *astrа* [13, с.239], пол. *aster*, *astrа* [14, с.152], с.-х. *астер*, *астра* “т. с.” [7, с.89].

Круглою формою квітки зумовлені назви *тарі́лки*, *тані́рки/-ы*, *тарі́лцї*, *тані́рцї*, *гул'овáн'і* (похідне від *гу́л'а*). Ізоглоса назв *тарі́лки*, *тар'і́лцї* продовжується і на території інших укр. гов. [15, с.71]. Закарп. регіоналізми *гереговáн'а*, *гереговáн'ка*, *гергáчки*, можливо, споріднені із словом *герéга* “дзига” на основі круглої форми квітки <уг. *kerék* “колесо” [1, т.1, с.449].

Назва *ос'ї́нки/-ы* мотивується часом цвітіння рослини. Фіксується і в інших укр. гов. для *Pirus communis* [8, с.255].

В основі назви *син'а́ўкі* лежить колір квітки. Її ізоглоса продовжується у сх.-поліс. гов. для *Knautia arvensis*, *Myosotis intermedia* [8, с.81, 99].

Назва *ы́йс'і́рб'ўжо* – мадяризм; пор. уг. діал. *öuszirózsa* *Chrysanthemum carinatum* [3, с.597].

БАЛЬЗАМІН СУЛТАНСЬКИЙ (*Impatiens sultanie* Hook.):

вод'áнка (майже по всій території обл., за винятком більшості сіл Вл. та Рх. р-нів), *вод'áнка протá* (Ільниця Ір.), *вóгник* (окр. гов. Пр. і Тч. р-

(Черна Вн.), *цукроўка* (Дулово *ержіка* (Онок. Вн.), *колокол'чики* во Уж.), *лободá* (Буковець Вл.), *пйáний* ово Мк.), *фйáлка* (Ворочево Пр.).

вод'áнка простá, *цукр'áнка*, *цукроўка* ні водолубністю рослини та властивістю її го стебла виділяти солодкувату рідину.

вóгник мотивується яскравим нням квітки. Кілька номенів утворилося в аті перенесення назв інших рослин на зовнішньої подібності: *колокол'чики* (із *lula persicifolia*), *фйáлка* (із *Viola odorata*) – нові подібності квіток, *лободá* (із *dium vulgaria*) – на основі подібності

жіночого імені *Ержіка* (пор. уг. *Erzsi* та”) утворилася назва *ёрж'іка*.

ГОНИЯ ЗАВЖДИКВИТУЧА (*Begonia* *lorens Link.*):

гáн'йá, *бе'гáн'йá* (окр. гов. В.Бр., Ір., Рх. Пр., Уж., Мк., Вн., Св., Вл., Мж., Хс., Тч.), *ка. бе'ўйá* (окр. гов. Ір.), *цукроўка*, *ўка* (окр. гов. В.Бр., Бр., Ір., Хс., Тч.), *нка* (окр. гов. Мк., Св., Ір., Вн. р-нів), *шка*, *цўкрашка* (окр. гов. В.Бр., Вн., Рх. *цукр'áниц'á* (Онок. Вн.), *цукровáн'á* овиця Св.), *цукóрка* (Вишково Хс.), *цукрóва* (Чорнотисів Вн.), *вод'áнка* (окр. гов. Тч., р-нів), *ёрж'іка*, *гёрж'іка* (окр. гов. Ір.), *унік* (Колочава Мж.), *дубóк* (Чорноголова *колáчки* (Синевир Мж.), *фасóл'ка* ово Хс.).

Назва *бе'гáн'йá* (*бе'гáн'йá*), яка є иченням з фр. *bégonia*, утворена від прізвища ботаніки Бегона. Її ізоглоса довжується і на території інших укр. гов. [8, 15]. Пор. ще рос. *бегония*, білор. *бягонія*, слц. *nia*, чес. *begonie*, пол. *begonia*, болг. *бегония*, *бегонја*, слн. *begonija* “т. с.” [1, т.1, с.159].

Властивість рослини виділяти солодкувату лну лежить в основі назв *цукроўка*, *цукруўка*, *ф'áнка*, *цўкрошка*, *цўкрашка*, *цукр'áниц'á*, *кровáн'á*, *цукóрка*, *цукрóва мál'ва*, які, крім *руўка*, є оригінальними закарп. регіоналізмами. Деякі назви, які постали шляхом теосмислення демінутива, зумовлені подібністю сточків квітки до листя інших рослин: *бубуўнік* з *Menyanthes trifoliata*), *дубóк* (із *Quercus robur*), *ячки* (із *Malva silvestris*), *фасóл'ка* (із *P. aseolus vulgaris*).

БЕГОНИЯ РАЦИНОЛИСТКОВА (*Begonia* *scorphylla A. Dietr.*): *бе'гáн'йá*; *бе'гáн'йá* (окр. в. Пр., Уж. р-нів, В.Бр., Мк., Бр., Вн., Ір., Св., В., Мж., Хс., Тч.), *бе'гáн'йá корол'й'с'ка* Бобовище Мк.), *гад'ачкы* (окр. гов. Ір., Хс. р-нів), *вйн'с'ке* (*свйн'с'кой*) (*в)ўхо* (окр. гов. В.Бр., Пр., Уж., Хс. р-нів), *áнгелові кріла* (Пацканьово Уж.).

Оригінальні закарп. регіоналізми *бе'гáн'йá* *корол'й'с'ка*, *свйн'с'ке* (*свйн'с'кой*) (*в)ўхо*, *нгелові кріла* мотивуються широким листям

рослини, а *гад'ачкы* – специфічною формою стебла.

ГЕРБЕРА ГІБРИДНА (*Gerbera hybridum L.*):

гербэра (окр. гов. Св., Мж. р-нів, Пр., Уж., Мк., Ір., Вл., Вн., Хс., Тч.), *гёрбера*, *гёрбера* (окр. гов. Уж., Бр., Ір., Хс. р-нів, Мк.), *гёрбер* (Велятино Хс.), *гарбáр'йй* (Неліпино Св.), *мс'áц'ї* (Дулово Тч.), *л'їтн'ї мс'áц'ї* (Іза Хс.), *богáрикы* (Білки Ір.), *богорикы* (Горінчово Хс.), *майóри* (Вишка В.Бр.), *таре'ловáн'ї* (Великий Раковець Ір.).

Назви *гёрбера* (*гёрбера*), *гёрбер*, *гарбáр'йй* – з лат. мови.

Округлою формою квітки зумовлені назви *мс'áц'ї*, *л'їтн'ї мс'áц'ї*, *таре'ловáн'ї* (за асоціацією до місяця і тарілки).

Назва *майóри*, яка походить від дієсл. *майор'їти*, зумовлена яскравим кольором квітки.

Номени *богáрикы*, *богорикы* утворені на укр. ґрунті від уг. *bogár* “жук” [3, с.579]. Майже всі перераховані вище назви є оригінальними закарп. регіоналізмами. Оскільки ця рослина привезена на Україну недавно, то ці назви ще не встигли набутися статусу загальноновживаних. Виняток становить лексема *гёрбера*.

ЖОРЖИНА (*Dahlia variabilis Desf.*):

жоржіна (Великий Раковець Ір.), *ру́жа* (Керецьки Св., Хс., Мж.), *бухтáта ру́жа* (Стрипа Уж.), *крóмпл'ї*, *крóмпл'ї* (В.Бр., окр. гов. Пр., Ір.), *крóмпл'ї ру́ж'ї* (Нижні Ворота Вл.), *крóмпл'áнка* (Новоселиця Пр., Мк.), *крóмпл'икы* (Лалово Мк.), *крóмпл'óван'ї* (Великі Ком'яти Вн.), *крóмпл'óві квітки* (Чорноголова В.Бр.), *крóмпл'їв'раг* (Неліпино Св.), *гарбóдзи* (В.Бр.), *горг'їна*, *герг'їна*, *орг'їна* (у більшості гов. обл.), *гевар'їна* (Кам'яниця Уж.), *геве'рг'їна* (Кам'янське Ір.), *ворг'їна* (Руське Поле Тч.), *орг'їн'йá* (Худльово Уж.), *дáл'йá* (окр. гов. Мк., Бр., Хс. р-нів), *вирд'уны* (Дулово Тч.), *р'їпкы* (Березово Хс.), *лóптóруж'ї* (Великий Раковець Ір.).

У результаті перенесення назви *Rosa L.* утворена лексема *ру́жа*, яка на означення описуваної рослини поширена у бойк. гов. [5, т.ІІ, с.195]. Означення, яке входить до складу закарп. регіоналізму *бухтáта ру́жа*, вказує на форму квітки (пор. укр. діал. *бу́хта* “вид печива” [1, т.1, с.312]).

Результатом перенесення назв *Solanum tuberosum*, *Cucurbita Brassica Rapa* є відповідно назви *крóмпл'ї*, *крóмпл'ї*, *крóмпл'ї ру́ж'ї*, *крóмпл'áнка*, *крóмпл'икы*, *крóмпл'óван'ї*, *крóмпл'óві квітки*, *крóмпл'їв'раг*, *гарбóдзи*, *р'їпкы*.

Найбільша група назв утворюється від н.-в.-нім. *Georgina*, яке, в свою чергу, походить від прізвища петербурзького ботаніка Георгі. Звідси назви *горг'їна*, *герг'їна* і похідні. Деякі з них поширені і на території інших укр. гов. [15, с.125-126]. Пор. також рос. *георгина*, білор. *вяргіня* [2, с.44], слц. *georgina* [11, с.288], чес. *georgina* [13, с.244], пол. *georginia*, *jorginia*, *orginia*, *orginie* [14, с.270], болг. *гергина*, *гиргина*, *гюргина* [4, с.151], с.-х. *георгина* “т. с.” [7, с.161]. Назва *жоржіна*

Серія філологічна. Випуск 4.

виникла під впливом фонетичного варіанта імені Жорж [1, т.ІІ, с.206]. Її ізоглоса продовжується і в інших укр. гов. [8, с.211].

Назва *д'ял'їя* (<лат. *Dahlia*) дана на честь шведського ботаніка Даля.

Лопторуж'ї (<уг. *laptaróuzsa* *Viburnum opulus*) [3, с.608].

ЗИГОКАКТУС УСИЧЕНИЙ (*Zygocactus truncatus* K. Schum.):

ка́ктус (*ко́ктус*) (окр. гов. Пр., Уж., Ір., Мж., Рх. р-нів), *рождѣствен'с'кий* / *-ый ка́ктус* (окр. гов. В.Бр., Мк., Тч. р-нів, Хс., Рх.), *руздв'я́ний ка́ктус* (окр. гов. Уж., Тч. р-нів), *новоручний ка́ктус* (окр. гов. Уж., Мк. р-нів), *ко́рач'їн* (*ко́рачун'ї*) *ка́ктус* (окр. гов. Вн., Хс. р-нів), *ру'ї/здв'я́ник* (окр. гов. В.Бр., Пр., Уж., Ір., Вн. р-нів), *рождѣствен'ик* (окр. гов. Вл., Хс., Тч., Рх. р-нів, В.Бр., Пр., Мк., Ір., Вн., Св., Мж.), *рождѣствен'иц'а* (Вишка В.Бр.), *рождѣствен'с'ка кві́тка* (Середне Уж.), *р'їздв'я́нка* (Добробратово Ір.), *де'кабрі́ст* (окр. гов. В.Бр., Мк., Вл. р-нів), *де'кабрі́стка* (Тур'ї Ремети Пр.), *варва́рка* (окр. гов. Уж., Ір. р-нів), *дзвіно́чки* (окр. гов. Ір., Хс. р-нів), *іва́нко* (Калини Тч.), *зе́лений листі́чок* (Золотарьово Хс.), *шчасли́ве с'їме́йство* (Бородівка Мк).

Назва *ка́ктус* (*ко́ктус*) є запозиченням з лат. *cactus*, яке, в свою чергу, походить від гр. *χαχτος* “колючий артишок”. Пор. у значенні *Sactaceae*: рос. *кактус*, білор. *кактус*, слц., чес., пол. *kaktus*, болг., с.-х. *кактус*, слн. *kaktus* [1, т.ІІ, с. 345].

Часом цвітіння рослини (у грудні) зумовлені назви-словосполучення, головним словом у яких виступає *рождѣствен'с'кий*, *р'їздв'я́ний*, *новоручний* і под., також *варва́рка*, *варва́ра*, *де'кабрі́ст*, *де'кабрі́стка*.

Дзвіно́чки – результат перенесення назви *Campanula*.

Закарп. регіоналізм *зе́лений листі́чок* мотивується кольором рослини, а *шчасли́ве с'їме́йство* – накопиченням цвіту на квітці.

Неясною є мотивація назви *іва́нко*.

КОСАРИКИ ЧЕРЕПИЧАСТІ (*Gladiolus imbricatus* L.):

коса́рики/-ы (окр. гов. Тч., Рх. р-нів), *когу́тик* (окр. гов. В.Бр., Ір., Тч. р-нів), *глад'іо́лус* (по всій території обл., за винятком Бр. р-ну), *ко́рдвіраг* (окр. гов. Мк., Бр., Вн. р-нів), *саш* (окр. гов. Бр.), *шашкы* (Підгоряни Мк.), *шашу́йка* (Бобовище Мк.), *шашві́раг* (Зняцьово Мк.), *ко́рдошка* (Нижній Коропець Мк.), *сі́кви* (Чумальово Тч.), *лонксе́кфю́* (Вишково Хс.).

Назва *коса́рики/-ы*, яка зумовлена м'ячовидними листками квітки, поширена і в інших укр. гов. на означення *Delphinium consolida* [8, с.227]). До цієї ж групи мотивації належить запозичення з лат. мови *глад'іо́лус*, яка є зменшеною формою від лат. *gladius* “меч, шпага”. Пор. також рос. *гладиолус*, слц. *gladiolus*, *gladiola*, чес. *gladiola*, *gladiol*, пол. *gladiolus*, болг. *гладиола*, с.-х. *гладиола*, слн. *gladióla* “т. с.” [1, т.І, с.519-

520]). Номен *когу́тик* зумовлений подібністю кольору квітки до забарвлення півня (діал. *когу́тик* “півник”).

Уг. запозиченнями є *ко́рдвіраг* (пор. уг. *kard* “сабля” [3, с.605]; *virág* “квітка” [12, т.ІІ, с.1181]), *сі́кви*, *лонксе́кфю́* (уг. *lonc* *Lonicera caprifolium* [12, т.ІІ, с.108]; *szekfü* *Dianthus* [3, с.623], *саш*, *шашві́раг* (уг. *sas* *Scirpus silvaticus* [3, с.638]. Від уг. основи, але вже на укр. ґрунті, утворилися закарп. регіоналізми *ко́рдошка*, *шашкы*, *шашу́йка*.

НАРЦИС БІЛИЙ (*Narcissus poeticus* L.):

на́рціс, *на́рціс* (по всій території обл.), *на́рцис*, *на́рціш* (окр. гов. В.Бр., Пр., Мк., Вр., Ір., Вн. р-нів, Уж.), *ма́рці'йуш*, *на́рці'йуш* (окр. гов. Уж., Вн. р-нів), *спа́с'анка* (Тч.), *кичин'кы* (окр. гов. Ір.), *ко́кори* (окр. гов. Вн., Хс. р-нів), *цибу́л'ка́н'а* (Бобовище Мк.), *гу́с'ача цибу́л'а* (там же), *біл'кы* (Калини Тч.), *білий саш* (Загаття Ір.), *ко́л'иц'ата* (Бородівка Мк.), *ко́ло́здрик* (Буштино Тч.), *руже́чки* (Іза Хс.), *лі́нк'їзді́ ружа* (Вишково Хс.), *лі́кый часні́к* (Новоселиця Мж.).

На́рціс – запозичення з лат. мови. В основі назви *ма́рці'йуш* лежить місяць цвітіння рослини (від *ма́рціюш* “березень”). Форма *на́рці'йуш* виникла, ймовірно, у результаті контамінації *на́рціс* та *ма́рці'йуш*. Уг. запозиченням є назва *на́рці'ш* (пор. уг. *nárcisz* “т. с.” [12, т.ІІ, с.341]). Усі перераховані вище форми, за винятком *на́рціс*, фіксуються тільки на території Закарпаття. Пор. рос. *нарцисс*, слц. *narcis*, *narciška*, *narcišok* [11, с.332], чес. *narcis* [13, с.272], пол. *narciz*, *narciszek* [14, с.514], болг. *нарцисъ* [4, с.216]. с.-х. *нарцис*, *нарциса*, *марциса*, *мерциса*, “т.с.” [7, с.314].

У результаті перенесення назв інших рослин виникли номени *руже́чки*, *лі́нк'їзді́ ружа*, *спа́с'анка* (із *Paeonia officinallis*), *ко́ло́здрик* (із *Galanthus nivalis*). Назви *цибу́л'ка́н'а*, *гу́с'ача цибу́л'а*, *лі́кый часні́к* зумовлені схожістю кореня нарциса з коренем цибулі та часнику. Дві останні фіксуються і в інших укр. гов. на означення *Gagea*, *G. pusilla* (*гу́с'ача цибу́л'а*) [8, с.201].

Закарп. регіоналізм *ко́л'иц'ата* є результатом переосмислення деминутива на основі подібності рівних листків і стебла рослини з відповідною частиною людського тіла.

Від уг. основи *kicsi* “малий” [12, т.І, с.1278], але на укр. ґрунті утворилася лексема *кичин'кы*. Слов'янське походження притаманне назві *ко́кори* (*ко́кор* – слов'янський корінь). Пор. рум. *sosogița* *N. poeticus* (11. С.115). Назви *біл'кы*, *білий саш* мотивуються кольором рослини. Чотири останні назви є специфічними закарп. регіоналізмами.

ПЕЛАРГОНІЯ РОЖЕВА (*Pelargonium roseum* Wild.):

кала́чки/-ы, *ко́ла́чки/-ы* (В.Бр., Пр., Мж., окр.гов. Уж., Тч. р-нів), *ма́йва* (окр. гов. В.Бр., Пр., Бр., Вн. р-нів, Уж., Мк., Ір.), *ма́л'ва* (окр. гов. Бр., Ір., Вн. р-нів), *па́нс'ка косі́ц'а* (Хс., Тч.), *бо́ты* (Хс., Тч.), *пеларго́н'їя* (окр. гов. Вл., Св., Ір., Хс., Тч. р-нів), *пеларго́н'їя* (окр. гов. Тч.), *мушк'а́глики/-*

гов. В.Бр., Уж., Тч., Мж. р-нів, Пр., Мк., *ушкóтал* (Анталовці Уж.), *примúла* (Вн.), *лка* (окр. гов. Вн.), *лопушкы* (Тур'я Поляна *опушáнка* (Худльово Уж.), *че'ре'пóўка* ово Тч.), *широколіст'а* (Княгиня В.Бр.).

а назв утворилося в результаті назв інших рослин на основі сті їх листочків: *ко́лачки/-ы*, *ка́лачки/-ы*, *ма́л'ва* (із *Malva L.*), *примúла*, *примúлка* (із *L.*).

уювають на увагу специфічні закарп. лізми, які зумовлені формою листя: *бо́ты* (від *бо́та* «палиця»), *широколіст'а*, *ўка* (похідне від *че́рел*) та надзвичайною квіткі *па́н'с'ка ко́сиц'а*.

ієни *лопушкы*, *лопушáнка*, які утворені альним способом від ім. *лопу́х*, вказують на тьсть листя квіткі до листя *Arctium*. Ізгласа *топушкы* продовжується на території інших в. для *Alyssum desertorum* [8, с.238].

и *пеларго́н'їа*, *пелі́рг'їа* є запозиченнями з юви. Ізгласа першої продовжується і в інших в. [8, с.259]. Пор. рос. *пеларгония* [6, с.220], чes. *nie*, *pelargonia* [13, с.134], пол. *pelargonía* [14, с.-х. *пеларгона*, *пеларгонія* “т.с.” [7, с.340].

ушкóтал <уг. *muskáti* *P.roseum* [3, с.611]. Від основи, але на укр. ґрунті утворилася назва *глики/-ы*, яка відома і в бойк. гов. [5, т.1,

Пор. ще пол. *muszkatel* [14, с.571], с.-х. *катла*, *мушкетик* “т.с.” [7, с.341].

ІВОНІЯ ЛІКАРСЬКА (*Raeonia officinalis L.*):

іво́н'їа (окр. гов. В.Бр., Хс. р-нів), *пй́он* (окр.

В.Бр., Рх. р-нів), *русáлка* (В.Бр., Пр.), *чл'оўка*, *русил'ўка* (окр. гов. Пр.), *русáл'на* а (В.Бр., окр. гов. Пр., Уж р-нів), *бо́жа рúжа* иже по всій території обл., за винятком ьшості гов. В.Бр., Пр. р-нів), *рúжа* (окр. гов. р., Хс., Тч. р-нів), *л́нк'їшти рóўжа* (Коритняни), *ка́мен:а рúжа* (Середнє Уж.), *ка́мнка* (Великі и Уж.), *крóмпл'і* (Вишка В.Бр.), *па́лож'ї* ерезово Хс.), *спас'їўкі* (Косівська Поляна Рх.).

Назва *піво́н'їа* постала через пол. середництво з лат. *raeonia* [13, с.41]. А лат. зву рослина одержала від імені першовідкривача лікарських властивостей – Пеона [9, с. 80]. огласа цієї назви продовжується у сх.-поліс. та

середньонаддніпр. гов. [8, с.107]. Через рос. посередництво прийшла назва *пй́он*. Пор. ще слц. *pivoŋa*, *pivonia*, *pivonka* [11, с.41], пол. *peonja*, *piwonía*, *piwonka* та ін. [14, с. 555], с.-х. *пионка*, *пејовина* “т.с.” [7, с.334].

Назви *русáлка*, *русил'оўка*, *русил'ўка*, *русáл'на рúжа*, *спас'їўкі*, *бо́жа рúжа* зумовлені періодом цвітіння рослини, який припадає на свято Русалія і Спаса. З них тільки *русáл'на рúжа*, *бо́жа рúжа* зустрічаються і в інших укр. гов. [8, с.279].

У результаті перенесення назв *Rosa centifolia*, *Solanum tuberosum* виникли відповідно назви *рúжа* та *крóмпл'ї*.

Назва *ка́мнка* (<*ка́мен:а рúжа* в результаті універбації) мотивується твердістю пуп'янків квіткі. Остання на означення описуваної рослини поширена у лемк. гов. *Кам́нка* в інших укр. гов. фіксується для *Rubus saxatilis* [8, с.107, 109]. Пор. слц. *kamienka* *Lithospermum* [13, с.188].

Закарп. регіоналізм *па́лож'ї* мотивується рівним стеблом квіткі.

Назва *л́нк'їшти рóўжа* – мадяризм (пор. уг. *pünkösdi rosza* “т.с.” [10, с.123].

САНСІВ'ЄРА ТРЬОХРОЗДІЛЬНА (*Sansevieria trifasciata Prain.*):

санс'івй́єра (окр. гов. Вн., Хс., Мж. р-нів), *т'о́шчин (т́ешчин) й́азі́к (й́азы́к)* (окр. гов. Бр., Вн., Мж. р-нів, В.Бр., Пр., Уж., Мк., Ір., Св., Хс., Тч.), *ма́чухин (ма́чохин) й́азі́к (й́азы́к)* (окр. гов. Пр., Уж., Мк. р-нів), *га́д'ачий й́азі́к* (Вишка В.Бр.), *й́азичкы* (Доробратово Ір.), *шч́учий хв́уст (хві́ст)* (окр. гов. В.Бр., Мк., Бр. р-нів), *ага́ва* (Бобовище Мк.), *зэ́бро* (Чорнотисів Вн.), *ка́ктус* (Сільце Ір.), *кол'ўчка* (Довге Ір.).

Назва *санс'івй́єра* є запозиченням з лат. мови. Пор. под. *sansewiera*, *sansevieria* “т.с.” (14, с.91).

Назви *т'о́шчин й́азі́к (й́азы́к)* (<рос. *тещин язык*), *т́ешчин й́азы́к*, *ма́чухин (ма́чохин) й́азі́к (й́азы́к)*, *га́д'ачий й́азі́к*, *й́азичкы*, *шч́учий хв́уст (хві́ст)*, *кол'ўчка* зумовлені гострими листками квіткі.

Результатом перенесення назв *Sacsteseae* і *Agave americana* на основі зовнішньої подібності цих рослин є відповідно назви *ка́ктус* і *ага́ва*.

Закарп. регіоналізм *зэ́бро* походить від з'абрі “жабра”.

СКОРОЧЕННЯ НАЗВ МОВ., ГОВОРІВ

білор. – білоруська

бойк. – бойківський

болг. – болгарська

гр. – грецька

закарп. – закарпатський

лат. – латинська

лемк. – лемківський

н.-в.-нім.- нижньовірхньонімецька

пол. – польська

рос. – російська

рум. – румунська

середньонаддніпр. – середньоаддніпрянський

слн. – словенська

слц. – словацька

с.-х.- сербохорватська

сх.-поліс.- східнополіський

уг.- угорська

укр.- українська

чес. – чеська

СКОРОЧЕННЯ НАЗВ РАЙОНІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Бр. – Берегівський; В.Бр. – Великоберезнянський; Вн.- Виноградівський; Вл. – Воловецький; Ір. – Іршавський; Мж.- Міжгірський; Мк.- Мукачівський; Пр.- Перечинський; Рх.- Рахівський; Св.- Свалявський; Тч.- Тячівський; Уж.- Ужгородський; Хс.- Хустський.

ЛІТЕРАТУРА

1. Етимологічний словник української мови /За ред. О.С. Мельничука: В 7 т. – К.: Наук.думка, 1982-1988. – Т.1-3.
2. Киселевский А.И. Латино-русско-белорусский ботанический словарь. –Минск: Наука и техника, 1967. – 159 с.
3. Лизанец П.Н. Венгерские заимствования в украинских говорах Закарпатья. – Будапешт: Изд-во АН Венгрии, 1976. – 683 с.
4. Материали за български ботаничен речник. – София, 1939. – 575 с.
5. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок: В 2 т. –К.: Наук. думка, 1984.
6. Определитель высших растений Украины.- К.: Наук. думка, 1987.
7. Симоновић Д. Ботанички речник имена биљака. – Београд: Издавачка установа српске Академије наука, 1959. – 509 с.
8. Словник ботанічної номенклатури.- Харків: Держ. вид-во України, 1928. – 313 с.
9. Фроляк Л.Д. Тонколиста окраса степу// Культура слова.- К.: Наук. думка, 1989.- Вип. 36.- С.79-81.
10. Borza A. Dicționar etnobotanic.- București, 1968.- 319 p.
11. Buffa F. Vznik a vývin slovenskej botanickej nomenklatury.- Bratislava: Vydavateľ'stvo Slovenskej akademie vied, 1972.- 427s.
12. Hadrovics L., Gáldi L. Magyar-orosz szótár.- Budapest: Akadémiai kiadó, 1972.
13. Machek V. Česká a slovenská jména rostlin.- Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1954.- 336 s.
14. Majewski B. Słownik nazwisk zoologicznych i botanicznych polskich.- Warszawa, 1894.- Т.II.- 886s.
15. Makowiecki S. Słownik botaniczny łacińsko-małopolski.- Kraków: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządkiem J.Filipowskiego, 1936.- 408s.

SUMMARY

LEXICO-SEMANTICAL CHARACTERISTICS OF CULTIVATED PLANTS LEXIS IN UKRAINIAN TRANSCARPATHIAN DIALECTS MYHOLYNETS O.F.

In the article lexico-semantic, etymological, linguo-geographical analysis of 12 species of cultivated plants is given. The language material was collected by the author in 150 towns and villages of Transcarpathia on the basis of a special programme.